

Ilgtspējīgas lauksaimniecības stūrakmeņi ir kooperācija, darbības sfēru diversifikācija, darba efektivizācija komplektā ar apdrošināšanu un reāliem attīstības investīciju plāniem. To intervijā *Dienas Biznesam* stāsta **zemnieku saimniecības (augkopība, piena lopkopība, piena produktu ražošana) Zilūži īpašnieks Valts Grasbergs**

Teksts **Māris Ķirsons**
Foto **publicitātes**

inš atzīst, ka lauksaimniecība ir augsta riska sfēra, ko pierāda jau trešais gads, kurā šī joma tiek pakļauta nepārvaramai varai, kas spiež lauksaimniekus ne tikai mainīt domāšanu, bet arī attieksmi un pārvērtēt savu nākotnes attīstības scenāriju.

Kāda ir situācija lauksaimniecībā?

Kopumā situācija nav iepriecinoša, kaut arī tā ir atšķirīga, raugoties Latvijas reģionu griezumā. Lai arī Latvija ir maza valsts, tomēr vienā vietā nokrišņu daudzums sasniedzis, piemēram, tikai 40 milimetru, kamēr citā – ap 200 milimetru, kas radikāli maina situāciju. Vienlaikus katram lauksaimniekam atkarībā no viņa izvēlētās darbības sfēras ir sava konkrēta situācija, kura varbūt pat savā ziņā ir unikāla. Kopumā pašlaik ir skaidrs, ka ir salīdzinoši tālu no tā, lai varētu teikt, ka visā lauksaimniecībā kopumā situācija ir laba, jo būtībā zaudējumi ir teju visām Latvijas lauksaimniecības lielākajām sfērām. Protams, kādā šīs neiegūtās ražas un līdz ar to arī ienākumu kritums būs lielāks, citās – mazāks. Tā kā 2025. gads nebūs pirmais, kurā lauksaimniekiem ir bijušas problēmas, tad situācija kopumā ir jāvērtē kā dramatiskā ar visām no tā izrietošajām sekām. Proti, piena lopkopībā, visticamāk, mūs sagaida skarba ziema, jo nav savākts pietiekami daudz kvalitatīvas barības. Proti, ir saimniecības, kurās ziemas sezonai nepieciešamais skābsiens nebūt nav savākts, bet tām, kurām ir savākts, nav attiecīgas kvalitātes, kas nozīmē, ka šai barībai nāksies papildus jaukt klāt attiecīgu barības vielu kokteili, kas, protams, palielinās izmaksas. Pašlaik pēc Zemnieku saeimas datiem lauksaimnieku aptuveni aplēstie zaudējumi ir ap 90 milj. eiro, tomēr, visticamāk, šis skaitlis būs daudz lielāks.

Kāpēc šo zaudējumu apjoms varētu vēl pieaugt?

Tāpēc, ka pašlaik ražas novākšanas sezona vēl nebūt nav beigusies, turklāt nokrišņi joprojām ir ik dienu, un neviens nevar pateikt, cik daudz, piemēram, graudaugu būs sadīguši vārpās, cik daudz tiks iekulti un kāda būs šīs ražas kvalitāte. Valmieras apkaime nav tik sma-

gi cietusi no pārmērīga mitruma, kā rezultātā vairums tūrumu varam nokult, kamēr citviet kombaini nogrimst un tos izvilkt ir grūtības. Protams, arī *Zilūžiem* ir platības, kurās ražas novākšanu veikt pašlaik nav iespējams, ir platības, kurās ir nozīmīgs ražas zudums, jo augi patvīgi atradās bezgaisa stāvoklī (mitrumā), un tādējādi graudaugi nespēja pilnībā nobriest. Sekas – daudz sīko graudu, kuri nav izmantojami cilvēku pārtikai. Ir saimniecības, kurās vasarāji (vasaras kvieši) būtībā ir nosliukuši – ražas nebūs nekādas, tikai zaudējumi par zemes sagatavošanu, iztērēto sēklu, minerālmēsliem un sēšanu.

Vai kataklizmas, kuras pēdējos gados nemitīgi trāpa lauksaimniekiem, nevar radīt situāciju, ka tieši tās saimniecības, kuras investējušas efektivitātē, varētu nonākt kraujas malā?

Nenoliedzami, ka nemitīgās pārmaiņas, kuru pirmsākumi meklējami vēl *Covid-19* pandēmijas laikā un papildu izaicinājumus tieši un netieši radīja karš Ukrainā, līdztekus ar sausumu vai tieši pretēji – lietavām, salnām, ir atstājušas pamatīgas pēdas lauksaimnieku izmaksās, peļņā un arī spējā sekmīgi kārtot savas parādsaistības. Lauksaimniecībā ir vairāk riska faktoru nekā varbūt citās nozarēs, piemēram, iesējot ziemājus rudenī, neviens nevar paredzēt, kāda būs ziema, kā iesētais pārziemos, nav prognozējams, kāda būs vasara – sausa vai slapja, līdz ar to nevar daudzmaz ticami prognozēt, kāda būs raža un kādas būs tās cenas. Tāpat lauksaimnieki nevar ietekmēt minerālmēsļu, augu aizsardzības līdzekļu un degvielas cenas, bet ražas novākšanas brīdī augkopības produkcijas cenu krituma rezultātā var būt situācija, kad ienākumi par vienu tonnu nesedz šīs tonnas ražošanas izmaksas. Tādi brīži, kad vairāki riski iestājas secīgi – slikti laika apstākļi, augstas resursu cenas, bet salīdzinoši zemas ražas cenas –, nav visai bieža parādība, taču tiem, kuri, domājot par konkurētspēju nākotnē, daudz investējuši, iestājas ļoti nopietnas maksātpējas problēmas.

Latvijā līdz šim nav pieredzēta mūsu valstij nosacīti lielāku zemnieku saimniecību maksātspēja un tai sekojošā ūtrupe, taču 2025. gads ir nosacīti trešais, kurā ir kādas problēmas, un tā nav iepriecinoša aina. Vēl jo vairāk, ja šādā situācijā patiešām kraujas malā var nonākt tieši tie, kuri ieguldīja jaunās tehnoloģijās un efektīvā ražošanā, jo viņiem ir jāmaksā investīcijās ieguldītās naudas kredīti. Salīdzinoši komfortablāk patiešām var justies tie, kuri pēdējos gados nav investējuši savas konkurētspējas paaugstināšanai, taču ir jautājums par šādu saimniecību dzīvotspēju ilgtermiņā. Vienlaikus lauksaimniekiem būs vien jāsamazina risku apetītes līmenis, jo īpaši, investējot nākotnes konkurētspējā, piemēram, investīciju projektu sadalot vairākos posmos un to īstenojot garākā laika nogrieznī. ➔